

Павленко А.Ю. Роль суспільно-гуманітарних дисциплін у створенні сензетивного середовища для формуванні загальнокультурної компетентності професійно-технічних навчальних закладів // Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 362-366.

*Павленко А.Ю.,
аспірант кафедри педагогіки
(Житомирський державний університет ім. І. Франка)*

РОЛЬ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СТВОРЕННІ СЕНЗЕТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Однією з важливих проблем, що стоять перед системою вітчизняної освіти на сучасному етапі її розвитку є проблема підвищення якості підготовки фахівців. Враховуючи прагнення України до євроінтеграції, для нашої держави формування загальнокультурної компетентності має стратегічне значення. Тому великої актуальності набуває проблема підготовки високоосвідчених, толерантних професіоналів, здатних працювати у відповідності зі світовими стандартами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, засвідчує, що проблема формування загальнокультурної компетентності досліджується у різних аспектах: формування культури учнів технічних навчальних закладів (С. Дичковський, С. Ісаєнко, О. Картавих, М. Яковлева); компетентнісний підхід у навчанні (Н. Бібік, О. Локшина, О. Овчарук, О. Савченко, Л. Парашенко, О. Пометун, С. Трубачева, Г. Фрейман та ін.), формування загальної культури (М. Бондар, Л. Литвинова, Л. Маслак, Т. Несвірська, В. Паскар, О. Химченко, М. Яковлева).

Метою статті є визначення ролі суспільно-гуманітарних дисциплін у створенні сензетивного середовища для формування

загальнокультурної компетентності в учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Поняття загальнокультурної компетентності розглядається у різних аспектах як:

- професійно значима інтегративна якість особистості, її здатність взаємодіяти з представниками інших культур в умовах полікультурного суспільства, яка ґрунтується на сукупності знань, умінь, навичок, світоглядних уявленнях, ціннісних орієнтаціях та досвіді, і виявляється в розумовій культурі, загальній ерудиції, культурі спілкування, що дозволяють виконувати педагогічну діяльність(Т.В. Несвірська);

- культура особистості в усіх її аспектах, передбачає оволодіння національною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, а також дотримання принципів толерантності (Ю. Корчагіна) ;

- здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності (*Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти*)

У контексті нашого дослідження загальнокультурна компетентність розглядається як специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності учня, його можливої взаємодії з навколишнім світом та собою і включає систему знань, умінь, навичок, а також моральних, етичних, духовних норм та цінностей.

Формування загальнокультурної компетентності передбачає, перш за все, високий рівень розвитку культури особистості та суспільства в усіх її аспектах, виховання культури міжособистісних взаємин, толерантності, плюралізму, оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, що дозволяє особистості: аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури; орієнтуватися в культурному та духовному аспектах сучасного українського суспільства; застосовувати засоби та технології інтеркультурної взаємодії; знати рідну й іноземні мови; застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури; інтерактивно використовувати рідну і іноземні мови, символіку та тексти;

застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей для розроблення і реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри; опанувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами, різноманітності світу і людської цивілізації [2, с. 86].

У професійно-технічних училищах викладаються такі предмети суспільно-гуманітарного циклу: українська мова, українська література, світова література, іноземна мова, історія України, всесвітня історія, правознавство, економіка, людина і світ, художня культура (загальною кількістю 770 год).

Аналіз програм дисциплін суспільно-гуманітарного циклу дає можливість зазначити наступне: програми суспільно-гуманітарних предметів у професійно-технічних училищах спрямовані на подальший духовний розвиток молоді, допомогти їй в орієнтації у суспільстві та адаптації до суспільних змін, ознайомленні з культурною спадщиною людства.

Так, наприклад, метою курсу історії є розкрити особливості розвитку людського суспільства, соціально-економічних процесів. Концепція та структура курсу сприяє формуванню в учнів цілісного бачення епохи, що вивчається як у загальному масштабі, так і в окремих її явищах та процесах. Однозначно, курс історії є ідеальним підґрунтям для формування загальнокультурної компетентності, адже кожна тема несе інформацію про ту чи іншу культуру, цивілізацію, що допомагає кращому розумінню ролі діалогу культур.

Українська мова є засобом і матеріалом формування і становлення особистості людини її інтелекту, волі, почуттів та формою буття. Мова є засобом спілкування між людьми, передання власного досвіду іншим і збагачення досвідом інших. Мова є тим знаряддям, що будує кроскультурні мости і сприяє формуванню загальнокультурної компетентності.

Головною метою вивчення предмета “література” в професійно-технічному училищі є залучення учнів до найвищих досягнень світової літератури і культури, загальнолюдських і національних духовних цінностей, виховання естетичного смаку, високої читацької і загальної культури, вироблення імунітету проти низькопробних явищ масової культури. Тому література є

невід'ємною частиною формування загальнокультурної компетентності учнів професійно-технічних училищ.

Вивчення економіки сьогодні є необхідною складовою базової освіти. У системі економічних відносин кожен із нас виступає повноправним учасником господарського життя у країні та світі спочатку як споживач, а згодом як виробник товарів і послуг. Поза економікою не залишається ніхто. Тому знання цієї науки допоможуть зорієнтуватися у навколишньому світі, цілеспрямовано приймати раціональні рішення, виявляти свої сильні й слабкі сторони на ринку праці, спілкуватися на рівні з представниками інших країн, інших культур. Економіка об'єднує людей різних країн, дає почуття впевненості у спілкуванні з людьми, а отже має важливе значення у формуванні загальнокультурної компетентності.

Основна мета дисципліни «правознавство» — сформування системних правових знань, сприяння становленню їхньої активної громадської позиції, підвищення рівня правової культури. Вивчення своїх прав та обов'язків дає учням професійно-технічних училищ упевненість у собі, у ситуації, якій знаходяться. Правознавство допомагає учням зрозуміти їхнє місце у суспільстві, культурі, цим самим сприяє формуванню в учнів професійно-технічних училищ загальнокультурної компетентності.

Основне призначення іноземної мови як предметної галузі — сприяти в оволодінні учнями уміннями і навичками спілкуватися в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях. Головна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві. Розвиток загальнокультурної компетентності дає можливість учням не лише вільно розмовляти, але й вільно себе почувати у полікультурному просторі. Найефективнішим формування загальнокультурної компетенції учнів відбувається в процесі вивчення тем: «Національна кухня Великобританії», «Правила поведінки за столом», «Жанри живопису. Відомі художники», «Англійська сім'я», «Американська

сім'я», «Меню», «Театри Великобританії», «Зовнішня політика Європи».

Призначення суспільно-гуманітарних наук в процесі підготовки фахівця полягає в тому, щоб впливати на формування якостей його особистості, сприяти підвищенню загального культурного рівня тощо. Проте, разом з вище окресленими завданнями суспільно-гуманітарні дисципліни повинні бути інтегровані в загальну систему професійної підготовки, мати тісні міждисциплінарні зв'язки із профільними дисциплінами. На нашу думку, концепція контекстного підходу повністю відповідає даним вимогами, збуджує інтерес до суспільно-гуманітарних дисциплін, розвиває пізнавальну та професійну мотивацію тих, хто навчається.

Література:

1. Кабінет міністрів України постанова Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Державний стандарт, розд.1) від 23 листопада 2011 р. № 1392.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. - К. : «К.І.С.», 2004. - 112 с.
3. Несвірська Т. В. (2010) Структура і зміст загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Нові технології навчання. Наук.-метод. зб. - Частина 2 (66). С. 120-124.
4. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Туркот. - К. : Кондор, 2011. - 626 с.